

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

Ефективна
ЕКОНОМІКА

Дніпропетровський державний
аграрно-економічний університет

№ 3, 2013 [Назад](#) [Головна](#)

УДК 330.322.012

І. В. Лінтур,
старший викладач, Мукачівський державний університет, м. Мукачево

МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ІНВЕСТИВАННЯ В ТРАНСФОРМАЦІЙНІЙ ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

В статті розглянуто досвід залучення інвестицій та ведення інвестиційної політики європейськими країнами. Запропоновано використовувати їх досвід. Тобто створення організації, яка могла б проводити переговори з потенційними інвесторами щодо розміщення в Україні та співпрацювати з місцевими громадами з підготовки фахівців та територій до роботи з інвесторами, з метою активізації інвестиційної діяльності в трансформаційній економіці України.

In the article experience of bringing in of investments and conduct of investment policy is considered by the European countries. It is suggested to use their experience. That creation of organization which would conduct negotiations with potential investors in relation to placing in Ukraine and to co-operate with local societies from preparation of specialists and territories to work with investors, with the purpose of activation of investment activity in the transformational economy of Ukraine.

Ключові слова: *інвестиції, інвестиційна діяльність, іноземні інвестиції, активізації інвестиційної діяльності в трансформаційній економіці України.*

Keywords: *investments, investment activity, foreign investments, activations of investment activity, are in the transformational economy of Ukraine.*

Постановка проблеми. Трансформаційні процеси в національних економіках об'єктивно консолідуються навколо інвестиційної діяльності, сучасною суттєвою характерною рисою якої є детермінація глобалізації світогосподарських процесів та міжнародного руху капіталів. Міжнародна інвестиційна діяльність, яка здійснюється на фінансових ринках, здатна позитивно впливати на масштаби і темпи ринкової трансформації національних економік як країн, що приймають, так і країн базування, розвиваючи умови та фактори їх міжнародної конкурентоспроможності.

Рівень економічного розвитку країни визначається широким колом оціночних показників. Серед них важливе місце посідають: обсяг інвестованих в економіку коштів, співвідношення між інвестиціями і величиною валового внутрішнього продукту, середня сума інвестицій у розрахунку на одного мешканця країни.

На нашу думку, взаємне вкладення підприємницького капіталу і його певне переплетення між країнами створює передумови для інвестування в ті сфери виробничої та фінансової діяльності і сфери послуг, у яких сформовані найбільш сприятливі передумови.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження досвіду європейських країн в залученні іноземних інвестицій зробили такі вчені: О.А. Танцюра [9], О.Козлюк [4] та інші вітчизняні економісти. Зокрема О.А. Танцюра вивчає досвід Польщі в залученні і ефективного використанні іноземних інвестицій, а О.Козлюк свої роботи присвячує дослідженню інвестиційної політики Чеської Республіки. Разом з тим не всі аспекти цього складного і багатогранного питання з'ясовані і отримали належне обґрунтування. Тому складність даного питання та ряд специфічних аспектів вимагають подальших наукових пошуків.

Формулювання завдання дослідження. Аналіз світової динаміки інвестиційних потоків підтверджує зростаючу роль в цих процесах прямих іноземних інвестицій.

З посиленням процесів глобалізації національні економіки багатьох європейських країн пройшли жорстку трансформацію – банкрутство підприємств традиційних галузей та інтеграція у світові економічні процеси вимагало від урядів швидких дій для створення нових засад економічного зростання. Ми розглянемо зарубіжний досвід залучення інвестицій на прикладі двох європейських країн: Чехії та Польщі.

Основні результати дослідження. В Чеській Республіці на початку 90х роках минулого століття були сформовані напрямки інвестиційної політики, а також створені інституційні та законодавчі засади для її послідовного впровадження.

Перш за все було визначено пріоритетні галузі, до яких віднесено: автомобільна, аерокосмічна промисловості, електроніка та мікроелектроніка, високотехнологічна інженерія, біотехнології, фармацевтика та медичні прилади, ІТ та розробка програмного забезпечення, Центри надання спільних послуг (НР, бухгалтерія, фінанси). Визначення саме цих галузей було пов'язано із забезпеченням стійких конкурентних переваг країни на світовому ринку та з використанням існуючого наукового та освітнього потенціалу.

Також з метою фінансового заохочення іноземних інвесторів, на державному рівні було прийнято декілька комплексних документів - "Програма з підтримки розвитку промислових зон" (1998-2006), "Програма розвитку системи постачання Чехії" та підготовлені два варіанти надання інвестиційних пільг – так-звані "велика та мала" схеми ("велика схема" регулює питання щодо інвестування в виробництво, надання послуг на підтримку бізнесу та в сфері досліджень й розвитку, а "мала схема" – для впровадження малих проектів, розташованих в регіонах з високим рівнем безробіття) [76].

В 1992 році при Міністерстві промисловості і торгівлі Чеської Республіки була створена організація "Чехінвест", завданнями якої стало сприяння залученню прямих іноземних інвестицій, розвиток місцевих підприємств та покращення підприємницького середовища.

Організація "Чехінвест" є тією структурою, яка з одного боку, на міжнародному рівні проводить переговори з потенційними інвесторами – багатонаціональними компаніями щодо розміщення в Чехії їх підприємств та сервісних центрів, а з іншого – співпрацює з місцевими громадами з підготовки їх фахівців та територій до роботи з такими інвесторами (надає допомогу у створенні промислових зон, покращенні місцевого бізнес-клімату та підвищенню кваліфікації трудових ресурсів). В кожному крупному місті Чехії створений філіал "Чехінвест", який забезпечує координацію діяльності з місцевою владою, регіональними агентствами, будівельними і конструкторськими компаніями, університетами та освітніми закладами.

На нашу думку, важливо відмітити те, що така мережа допомагає оперативно реагувати на запити та інвестиційні пропозиції іноземних компаній, пропонувати їм декілька альтернативних місць для розміщення їх виробництв, а також супроводжувати їх під час всього процесу започаткування бізнесу. Завдяки налагодженій співпраці на державному й місцевому рівнях та наявності технічно підготовлених ділянок, інвестор може відкрити своє підприємство вже через 4-6 місяців з моменту підписання угоди [49].

"Чехінвест" відкрив свої представництва в Сполучених Штатах Америки – в Силіконовій Долині та Чикаго, в Європі – в Лондоні, Парижі, Брюсселі, Кельні

та Мюнхені, в Азії – в Гон-Конзі та в Якогамі для підвищення ефективності роботи з іноземними інвесторами.

Впродовж своєї діяльності за допомогою "Чехінвест" успішно завершено 610 інвестиційних проектів на загальну суму 15 млрд. доларів США та створено більш ніж 120 тис. робочих місць. В малих та середніх містах Чехії розмістили свої високотехнологічні підприємства такі всесвітньо відомі компанії як Toyota, Peugeot, Citroen, Panasonic, Siemens, Daikin Industries. Вони стали потужною основою не тільки для економічного, а для соціального, наукового й інноваційного розвитку всього регіону [76].

Першочергово в Чехії підтримка надається проектам в галузі виробничої діяльності в обробній промисловості (заохочення інвестицій) та інвестиціям у прогресивні технології, впровадження яких має великий експортний потенціал. Фактичний обсяг підтримки залежить від регіону інвестицій: для малих підприємств бонус становить 20 %, для середніх – 10 %. Загальний обсяг вищезгаданих інвестиційних стимулів (за винятком грантів на підготовку і перепідготовку) не повинен перевищувати 40 % (50 % для середніх, 60 % для малих підприємств) від обсягу інвестицій, вкладених у довгострокові активи [49].

До стимулів для інвесторів, які впроваджують нову продукцію або розширюють наявне виробництво в переробній промисловості Чехії, належить звільнення від податку з доходу юридичних (фізичних) осіб терміном на 5 років повністю для новостворених підприємств і часткове в разі розширення виробництва. Право на таку пільгу мають інвестори, що здійснюють інвестиції у нове виробництво, або розширення існуючого виробництва в переробній промисловості в розмірі 100, 60 або 50 млн. чеських крон (приблизно 3,5, 2,1 або 1,7 млн євро) у довгострокові активи і задовольняють критерії, визначені законом (60 % обсягу інвестицій повинні спрямовуватися на придбання устаткування, машини повинні бути новими, принаймні 50 % мінімальних розмірів інвестиційних повинна бути покрита капіталом інвестора). Загальна сума інвестиційних стимулів (за винятком субсидій для підготовки й перепідготовки) не повинна перевищувати 40 % інвестиції у випадку великих підприємств, 50 % для середніх і 60 % для малих підприємств. Вказані умови повинні бути виконані протягом трьох років з дати надання стимулів. Одержувач стимулів повинен зберігати інвестицію протягом принаймні 5 років з дати виконання загальних критеріїв [76].

Що стосується рівня державної допомоги на Південному заході Чехії, то він не може бути більше 36 % (у 2007-2010 рр.) і 30 % (у 2011-2013 рр.), а для певних районів Праги рівень державної допомоги не може перевищувати 10 %, а загалом в столиці Чехії такої допомоги не надається.

Виходячи з досвіду Чеської Республіки, на нашу думку, в Україні також доцільно було б створити організацію, яка б на міжнародному рівні проводила переговори з потенційними інвесторами щодо розміщення в Україні їх підприємств та сервісних центрів та співпрацювала з місцевими громадами щодо підготовки їх фахівців та території до роботи з такими інвесторами. Також доцільно в кожному обласному центрі України створити філіали даної організації, які б забезпечували координаційну діяльність з місцевою владою, регіональними агентствами, будівельними і конструкторськими компаніями, університетами та освітніми закладами.

Як і в Чехії, в Україні, така мережа допомогла б оперативному реагуванню на запити та інвестиційні пропозиції іноземних компаній, пропонувати їм декілька альтернативних місць для розміщення їх виробництв, а також супроводжувати їх під час всього процесу започаткування бізнесу.

Що стосується Польщі, то перші роки трансформації польської економіки не були вдалим періодом для залучення іноземних інвестицій. Польща була не зовсім варту довір'я для партнерів, через відсутність економічної стабільності, неврегульованої справи зовнішнього боргу, кризової ситуації у суспільному секторі. Іноземні інвестори оминали Польщу, вкладаючи свій капітал в Угорщину, Чехію, Словенію.

Польща і надалі залишається лідером у Центрально-Східній Європі, як з боку щорічно залучуваних іноземних інвестицій, так і з огляду на їх акумульовану вартість на кінець цього періоду. Іноземних підприємців приваблює в Польщі стабілізоване законодавство, високий темп економічного зростання, великий ринок, наявність висококваліфікованої робочої сили, сприятлива інфраструктура і можливість переказу прибутків.

Також іноземні інвестори отримали право діяти на території Польщі у формі торгових товариств, так званих товариств з обмеженою відповідальністю і акціонерних товариств. У 1992 р. з метою надання допомоги іноземним інвесторам у Польщі було створено Державне Агентство Закордонних Інвестицій (ДАЗІ), яке надає інвесторам інформацію про потенційних вітчизняних та іноземних партнерів, гарантує обслуговування іноземних інвесторів і т.д. ДАЗІ веде спеціальний реєстр найбільших іноземних інвесторів (з капіталом більше 1 мільйона доларів) [49].

Слід відзначити, що найбільший капітал іноземні інвестори вкладали у виробничу діяльність (42,5 %), у фінансово-банківську сферу (22,7 %), транспорт і зв'язок (12,2 %), у торгівлю та ремонт (8,7 %), у будівництво (5,4%), у сферу послуг (3,5 %), забезпечення енергією, газом та водою (2,3 %), готелі та ресторани (1,5 %) [132].

Звичайно, згідно з польським законодавством, на деякі види господарської діяльності іноземному інвесторові необхідно отримати концесію. До таких видів діяльності належать, наприклад, пошук і видобуток корисних копалин, переробка і продаж дорогоцінних металів і каміння, виробництво і продаж вибухових матеріалів, зброї і боєприпасів, виробництво фармацевтичних засобів і медичних матеріалів, виробництво, розлив і очистка спирту. Сферою, закритою для іноземних інвесторів, є лотерейні ігри і лотереї.

За ініціативи місцевої влади виникають зони активного господарювання. Вони створюються гмінами і мають за мету посилення підприємництва в регіоні. Притягують інвесторів, пропонуючи їм в першу чергу пільги з оподаткування та місцевих оплат, орендування землі (на пільгових підставах) з можливістю її викупу.

Для України також важливо використати певний зарубіжний досвід бізнес-інкубування на базі великих підприємств.

Наприклад у Швеції поширений тип інкубатора, так званий "внутрішній" інкубатор, який створюється великими підприємствами з метою стимулювання нових ідей і проектів. Хоча деякі проекти можуть реалізовуватися в рамках великого підприємства, більшість з них відокремлюються від нього, особливо в тих випадках, коли бізнес-проект не пов'язаний з головним напрямом діяльності великого підприємства [105].

У Фінляндії інкубатор у бізнесі-центрі на південному заході Хяме, що займає площу 1750 кв. м., поставив перед собою завдання створити робочі місця в переробній промисловості шляхом налагодження зв'язків між промисловими підприємствами й навчальними закладами.

Він співпрацює з місцевим технічним коледжем, а також з університетами й науковими установами південної й центральної частини Фінляндії. Фірми-клієнти цього бізнес-інкубатора створили половину робочих місць у місцевій електронній промисловості. Щодо інших бізнес-інкубаторів, то важливе значення має їх співробітництво з діючими підприємствами: інкубатори сприяють формуванню нових служб та субпідрядних відносин у регіоні. Здебільшого вони створюються на базі конкретного промислового сектора.

Хоча в інкубаторах створюється мало нових підприємств порівняно з їх загальною чисельністю, вони відіграють важливу роль тим, що спрямовують і стимулюють розвиток інноваційного бізнесу, реформують місцеві комерційні структури й систему послуг.

В Італії великі підприємства зацікавлені в розвитку бізнес-інкубаторів, оскільки в гіршому разі вони дають їм можливість звільнитися від зайвої робочої сили завдяки відокремленню нових фірм та переходу в них частини співробітників. А в кращому разі - великі підприємства отримують доступ до нових технологій, що розробляються безпосередньо в бізнес-інкубаторі.

Особлива увага в Італії приділяється підприємствам, які діють в глибинних районах країни, що перебувають в несприятливому становищі й переживають соціально-економічну кризу [31].

Своєю чергою в Німеччині є значний досвід реструктуризації комбінатів і великих підприємств, особливо в Східній Німеччині. Так, у Дрездені на підприємстві з мікроелектроніки, де працювало 3,3 тис. працівників, було почато процедуру банкрутства. Щоб не втратити кадровий потенціал, створено 40-50 нових малих підприємств. Таким чином було працевлаштовано близько половини фахівців. Сьогодні тут працює близько 4 тисяч чоловік та збережено весь кваліфікований персонал. Більше того, рівень його кваліфікації привабив відому корпорацію Siemens, яка зараз надає субпідрядні роботи цим малим підприємствам, випускаючи 15 млн. шт. мікропроцесорів, що становить 10% всіх світових обсягів виробництва цього продукту. Загалом за технологією бізнес-інкубаторів у Німеччині працює понад 300 структур (бізнес-інкубаторів, промислових парків, технопарків, інноваційних центрів).

Наведемо приклад успішної діяльності Краківського технопарку (КТП), заснованого в 1997 році, та інноваційного бізнес-інкубатора, який діє в його рамках.

Засновниками Краківського технопарку є:

- Ягелонський університет;
- Грнічно-видобувна академія;
- Краківська політехніка;
- Місто Краків;
- Малопольське воєводство;
- Копальня ім. Т. Сендзімра;
- Державне казначейство.

Краківський технопарк розробив стратегію інноваційного розвитку Кракова, створив 3 900 робочих місць, залучив понад 500 млн. злотих інвестиційних ресурсів і очікує ще 400 млн., має 10 фірм і видав дозвіл на створення ще 22-х. КТП – спільний проект міста, регіону, держави та провідних краківських університетів [105].

Досить цікавими та своєрідною є практика функціонування інноваційно-інвестиційних структур у Норвегії. В Агенції економічного розвитку Осло працює

100 осіб, з яких 35 – адміністрація та відділ бізнес-розвитку.

Основним завданням відділу бізнес-розвитку є сприяння відкриттю якомога більшої кількості нових підприємств. Принцип роботи Агенції – „one stop shop” , тобто надання в одному місці повного пакету інформації та документації для відкриття фірми. Окрім муніципальної Агенції, в Осло діє ще шість бізнес-інкубаторів [52].

Тепер звернемось до практики діяльності Бізнес-інкубатора Інноваційного технопарку регіону Хедмарк (м. Хамер, Норвегія). Місто Хамер є центром 85-тисячного регіону Хедмарк. Місцевий бюджет міста становить 1,5 млрд. норвезьких крон.

До складу технопарку входять промисловий кластер і бізнес-інкубатор, а, головними напрями роботи технопарку є біогазузі, а також біо- та комп'ютерні технології.

Метою роботи технопарку є економічне зростання регіону Хедмарк. На сьогоднішній день технопарк отримує інвестиції від державної корпорації „Інновації Норвегії” та норвезьких банків, а 25% інкубатора належить муніципалітету Хамер. Технопарк є частиною державної Корпорації промислового зростання.

Важливим та позитивним моментом є те, що у бізнес-інкубаторі Хедмарка є вся необхідна інфраструктура та консультативна підтримка для започаткування нового інноваційного бізнесу.

У процедурі відбору ідей для нового бізнесу бере участь як технопарк, так і відділи інновацій муніципалітетів та незалежні експерти. Фірма, яка потрапляє у бізнес-інкубатор, отримує фінансову підтримку в розмірі 50–200 тис. норвезьких крон на кожному етапі її підготовки до виходу на ринок.

Посилення інноваційності міста і використання сучасних технологій та підходів у його розвитку – необхідна складова добробуту й розвитку різних за розміром і спеціалізацією європейських міст [29].

Зазначимо, що акумульовані вище практики створення різних осередків інновації вже починають застосовуватися в Україні та мають велике значення для посилення європейської інтеграції українських міст.

Підсумовуючи вищевикладене, визначимо фактори успіху осередків інновації:

- Консолідація (співпраця місцевої влади, науковців, малих підприємців і недержавних організацій).
- Синергізм (формування регіональної системи інновацій, створення спільних проектів декількома територіальними одиницями).
- Мотивація (чітке розуміння потреби осередка інновації для міста та інформаційна робота з ключовою аудиторією).
- Маркетинг (використання всіх функцій маркетингу, а перш за все – аналіз потреб міста, його конкурентних переваг, сильних і слабких сторін з метою вибору правильної спеціалізації осередка інновації).
- Інформаційні технології (дозволяють спростити і зробити маловидатковим процес управління системою, з одного боку, і забезпечити доступ до інформації та сервісів більшій кількості користувачів – з другого).
- Фінансова підтримка (з боку місцевої влади, держави, приватного бізнесу, венчурних і благодійних фондів, міжнародних організацій).
- Інвестиційний клімат (створення сприятливого правового та економічного клімату, дотримання прав інвесторів).
- Професійні кадри (кваліфіковані проектні менеджери допомагають створювати успішні інновації та бізнеси).
- Орієнтація на результат (досягнення цілей і обсягів відповідно до розробленого бізнес-плану).

Отже, головна мета регіональних систем інновацій – розвиток підприємництва та інноваційності в регіоні на принципах маркетингового менеджменту з використанням інформаційних технологій; їх основа – осередки інновації, малі й середні підприємства.

Важливо відмітити, що в Україні створено певні організаційно-правові передумови для залучення та ефективного використання іноземних інвестицій. Згідно з законодавством для всіх іноземних інвесторів на території України встановлено національний режим інвестиційної діяльності. Як нами зазначалося в попередньому розділі, в Україні було сформовано 11 спеціальних (вільних) економічних зон і 9 територій пріоритетного розвитку із спеціальним режимом інвестиційної діяльності, в яких для інвесторів передбачалася низка пільг. Іноземним інвесторам були надані певні гарантії з боку держави, а саме: зарубіжні інвестиції не підлягають націоналізації; іноземним інвесторам гарантується безперешкодний переказ за кордон прибутків; вони мають право на відшкодування збитків, у тому числі за упушену вигоду і моральну шкоду, які були їм завдані внаслідок дій, бездіяльності або неналежного виконання державними органами чи посадовими особами обов'язків, передбачених законодавством щодо іноземних інвесторів; у разі припинення діяльності гарантується повернення інвестиції в натуральній формі або у валюті інвестування без сплати мита, а також доходів з цих інвестицій у грошовій або товарній формі. Однак сам механізм здійснення державних гарантій поки що не відпрацьовано. А у 2005 р. в Україні було створено Державне агентство України з інвестицій та інновацій. До основних завдань цього органу належать:

- участь у формуванні та забезпеченні реалізації державної політики у сфері інвестицій та інноваційної діяльності;
- створення національної інноваційної системи для забезпечення проведення ефективної державної інноваційної політики, координація роботи центральних органів виконавчої влади у сфері інноваційної діяльності [55].

Висновки. На нашу думку, виконання цих завдань не достатнє для створення в країні сприятливого інвестиційного клімату. Тому ми пропонуємо, створити організацію, яка з одного боку, на міжнародному рівні могла б проводити переговори з потенційними інвесторами щодо розміщення в Україні їх підприємств та сервісних центрів, а з іншого – співпрацювати з місцевими громадами з підготовки фахівців та територій до роботи з такими інвесторами (надає допомогу у створенні промислових зон, покращенні місцевого бізнес-клімату та підвищенню кваліфікації трудових ресурсів). Також в кожному крупному місті відкрити філіал, який забезпечує координацію діяльності з місцевою владою, регіональними агентствами, будівельними і конструкторським компаніями, університетами та освітніми закладами. А у перспективі для підвищення ефективності роботи з іноземними інвесторами відкрити свої представництва закордоном.

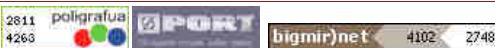
Своєю чергою необхідно визнати, що правове регулювання іноземної інвестиційної діяльності в нашій державі має нестабільний, непослідовний і непередбачуваний характер (нормативно-правові акти часто змінюються, скасовуються, неоднозначно трактуються). Це, в свою чергу, негативно впливає на інвестиційний клімат країни, стримує надходження іноземних інвестиційних ресурсів, гальмує соціально-економічний розвиток країни [55].

Зазначимо, що сьогодні в Україні існує роздроблений і слаборозвинений ринок інвестиційних ресурсів. Організації, що працюють на ньому, діють недостатньо скоординовано і неефективно. Слабкий розвиток інформаційної інфраструктури ринку став перешкодою для активних дій вітчизняних підприємців і потенційних інвесторів.

Список використаних джерел:

1. Власова А.М. Інноваційний менеджмент: навч. посіб. / А.М. Власова, Н.В. Краснокутська. – К.: КНЕУ, 2001. – 92 с.
2. Волков О.І. Економіка та організація інноваційної діяльності: підручник / О.І. Волков, М.П. Денисенко, А.П. Гречан та ін.; 3-є вид. – К.: ЦУЛ, 2007. – 662 с.
3. Динаміка інвестиційного клімату країн Східної Європи – досвід для України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua>.
4. Должанський І. З., Загорні Т. О. Управління потенціалом підприємства: навч. посіб. / І.З. Должанський, Т.О. Загорні. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 362 с.
5. Досвід залучення прямих іноземних інвестицій України та зарубіжних країн. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://otherreferats.allbest.ru>.
6. Козлюк О. Інвестиційна політика Європейських країн: досвід Чеської Республіки. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://otherreferats.allbest.ru>.
7. Танцюра О.А. Польський досвід в залученні іноземних інвестицій / О.А. Танцюра // Збірник наукових праць ЧДТУ. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://otherreferats.allbest.ru>.
8. Офіційний сайт Державного Комітету статистики. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Стаття надійшла до редакції 12.03.2013 р.

ТОВ "ДКС Центр"